

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

« _____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ КОНТЕКСТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
для студентів

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки
рівня вищої освіти: другого (магістерського)
освітньої програми: 011.00.04 Освітній дизайн і коучинг в освіті дорослих

Київ – 2023

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 06.88.123
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціал)
« _____ » _____ 2023 р.

Розробники:

ХОРУЖА Людмила, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету імені Бориса Грінченка;

БРАТКО Марія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

ХОРУЖА Людмила, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету імені Бориса Грінченка;

БРАТКО Марія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Протокол від 01 вересня 2022 року № 1

Завідувач кафедри Людмила ХОРУЖА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 011.00.04 Освітній дизайн і коучинг в освіті дорослих

Гарант освітньо-професійної програми 011.00.04 Освітній дизайн і коучинг в освіті дорослих

 Вікторія ЖЕЛАНОВА

Робочу програму перевірено

« ___ » _____ 2022 р.

Заступник декана Леся КУЗЕМКО

Пролонговано

на 2023/2024 (Хоружа Л.Л.), «7» вересня 2023р., протокол № 2

на 20 ___ /20 ___ (_____), « ___ » _____ 20 ___ р., протокол № ___

на 20 ___ /20 ___ (_____), « ___ » _____ 20 ___ р., протокол № ___

на 20 ___ /20 ___ (_____), « ___ » _____ 20 ___ р., протокол № ___

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
<i>Культурологічні контексти сучасної освіти</i>		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	4/120
Курс	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів з розподілом	2	2
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Лекції	16	8
Практичні	-	-
Семінарські	16	8
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	Залік	Залік
Самостійна робота	80	104

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування компетентностей щодо культурологічних контекстів сучасної освіти на основі володіння універсальним інструментом міжлюдських взаємин в сфері освіти – педагогічною етикою та інтегральних знань про теорію і практику лідерства, навичок здійснення аналізу педагогічної діяльності з метою вибору ефективного стилю діяльності на засадах етики та лідерства.

Завдання навчальної дисципліни сприяти формуванню:

- *інтегральної компетентності*, яка виявляється у здатності розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук;
- *загальних компетентностей*, а саме: здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, здатність до адаптації та дії в новій ситуації, здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми, здатність до міжособистісної взаємодії, здатність діяти соціально відповідально і свідомо, здатність працювати в міжнародному контексті;
- *спеціальних (фахових, предметних) компетентностей* спеціальності, які виявляються в здатності: застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки, зокрема в системі освіти дорослих; враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти, зокрема слухачів в системі освіти дорослих; здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті; управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності; інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах; вирізняти психолого-педагогічні особливості індивідуального та корпоративного коучингу; здійснювати коучингову підтримку дорослих на різних етапах особистісно-професійного самовизначення і самореалізації; партнерської взаємодії із здобувачами освіти,

активізації їхнього внутрішнього потенціалу; до самоконтролю, самооцінки, розуміння результатів своєї професійної діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень;
- знати сутність базових понять, категорій освіти дорослих; розуміти можливості акмеологічних, лідерських, діагностичних, розвивальних, освітніх технологій роботи з дорослим контингентом;
- уміти формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію;
- уміти організувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти, зокрема в системі освіти дорослих;
- розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм;
- здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність;
- приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

4. Структура програми навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни «Культурологічні контексти сучасної освіти» (для денної форми навчання)

№ п/п	Назви теоретичних розділів, тем	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських		Самостійна робота	Модульний контроль
Модуль I. Етика освітньої діяльності								
1.	Етика як регулятор освітньої діяльності	14	4	2	2		10	
2.	Етичні норми професійно-педагогічної діяльності та їхня характеристика	16	4	2	2		10	2
3.	Академічна доброчесність в контексті вимог до якості освітньої діяльності	14	4	2	2		10	
4.	Етичні кодекси та їхня роль у підвищенні професіоналізму фахівців спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки	16	4	2	2		10	2
	<i>Разом за модулем</i>	60	16	8	8		40	4
Модуль II. Лідерство в освіті								
1.	Лідерство як ефективний стиль управління організацією	30	8	4	4		20	2
2.	Управління в сфері освіти на засадах лідерства.	30	8	4	4		20	2
	<i>Разом за модулем</i>	60	16	8	8		40	4
	Разом	120	32	16	16		80	8

Тематичний план навчальної дисципліни «Культурологічні контексти сучасної освіти» (для заочної форми навчання)

№ п/п	Назви теоретичних розділів, тем	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семинарських		Самостійна робота	Модульний контроль
Модуль I. Етика освітньої діяльності								
1.	Етика як регулятор освітньої діяльності	15	2	1	1		13	
2.	Етичні норми професійно-педагогічної діяльності та їхня характеристика	15	2	1	1		13	
3.	Академічна доброчесність в контексті вимог до якості освітньої діяльності	15	2	1	1		13	
4.	Етичні кодекси та їхня роль у підвищенні професіоналізму фахівців спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки	15	2	1	1		13	
<i>Разом за модулем</i>		60	8	4	4	-	52	-
Модуль II. Лідерство в освіті								
1.	Лідерство як ефективний стиль управління організацією	30	4	2	2	-	26	
2.	Управління в сфері освіти на засадах лідерства	30	4	2	2	-	26	
<i>Разом за модулем</i>		60	8	4	4	-	52	-
<i>Разом</i>		120	16	8	8		104	-

1. Програма навчальної дисципліни

Модуль I. Етика освітньої діяльності

Тема 1.1. Етика як регулятор освітньої діяльності

Характеристика і генезис розвитку понять «етика» «професійно-педагогічна етика». Цілі, завдання, принципи і функції етики як регулятора різних сфер освітньої діяльності. Об'єкт і предмет науки. Специфіка освітньої діяльності в контексті культури та етики. Освітнє законодавство України про етику діяльності педагога.

Лекція 1. Етика як регулятор освітньої діяльності

Семинарське заняття 1. Етика в освітній діяльності

Тема 1.2. Етичні норми професійно-педагогічної діяльності та їхня характеристика

Професійні норми як історично встановлені стандарти професійної поведінки та діяльності. Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії. Загальні, часткові та рамкові норми, норми-ідеали. Структура рамкових норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки. Зміст основних нормативних вимог до діяльності фахівця у сфері освіти та їхня характеристика. Норми та педагогічні табу, їхня характеристика.

Лекція 2. Етичні норми професійно-педагогічної діяльності та їхня характеристика

Семинарське заняття 2. Педагогічна діяльність і етичні норми

Тема 1.3. Академічна доброчесність в контексті вимог до якості освітньої діяльності

Поняття «академічної доброчесності», його сутність. Академічна доброчесність в процесі навчання та викладання як невід’ємна складова нової академічної культури. Сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими керуються учасники освітнього процесу під час навчання.

Лекція 3. Академічна доброчесність в контексті вимог до якості освітньої діяльності

Семінарське заняття 3. Викладач і академічна доброчесність

Тема 1.4. Етичні кодекси та їхня роль у підвищенні професіоналізму фахівців спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Етичні кодекси освітньої діяльності як система норм і правил поведінки та діяльності педагога, що базуються на гуманістичних засадах, загальнолюдських цінностях та принципах. Особливості професійної етики у різних сферах освітньої діяльності педагога, суб’єкт-суб’єктних взаємин.

Лекція 4. Етичні кодекси та їхня роль у підвищенні професіоналізму фахівців спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Семінарське заняття 4. Етичні кодекси та їхня роль у підвищенні професіоналізму фахівців спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Модуль II. Лідерство в освіті.

Тема 2.1. Лідерство як ефективний стиль управління організацією.

Відмінність між лідерством і керівництвом. Сутність понять «лідер», «лідерство», «лідерство в освіті». Теорії лідерства: теорія рис, поведінкові теорії лідерства, ситуативні теорії лідерства, теорії функціонального лідерства, ціннісні теорії лідерства, теорії лідерства-служіння, теорії емоційного лідерства, теорії харизматичного лідерства, теорії трансакційного та трансформаційного лідерства. Харизма. Портрет сучасного лідера. Критерії оцінки лідерства (вроджене прагнення вести за собою; мотивація першості; впливовість; зануреність у свою справу; компетентність; креативність; психологічна надійність; адекватна самооцінка і саморегуляція; самовдосконалення). Стилі управління (автократичний, демократичний, ліберальний). Лідерство як якісно новий рівень управління. Лідер: типи, ролі, функції, якості, уміння. Типологія лідерства за критеріями: за змістом діяльності; за стилем керівництва; за характером діяльності. Типи лідерів (лідер-прапорносець (вождь); лідер-служитель; лідер-маріонетка, лідер-торговець (комівояжер); лідер-пожежник; ідеалістичний, навчаючий, товариський, демократичний, амбіціозний, авторитарний; експертний, ситуаційний, емоційний; традиційний, раціонально-легальний (бюрократичний), харизматичний; лідер-консерватор, лідер-ліберал(реформатор), лідер-революціонер, лідер-реакціонер; харизматичні, трансформуючі, інтерактивні, сервісні). Ролі лідера в освіті: виробник, направляючий, посередник, інноватор, помічник, наставник, контролер, координатор. Лідерство в стилі коучинг: партнерство та співпраця. Індивідуальні стилі лідерства (за З. Блейком і Дж. Моутон): стиль «управління командою» або мотиваційний; стиль «управління заміським клубом» або турботливий; стиль «управління, заснованого на повноваженнях» або самовпевнений; стиль «середнього управління» або адміністративний; стиль «поганого управління» або пасивний. Теорія ситуативного лідерства за Ф. Фідлером. Теорія емоційного інтелекту за Д. Гоулманом. Емоційний інтелект лідера (за Д. Гоулманом, З. Бояцісом, Е. МакКі). Теорія Г. Гарнера про множинність інтелекту.

Основні поняття теми: лідерство, лідерські якості, лідерство в освіті.

Лекція 1-2. Лідерство як ефективний стиль управління організацією.

Семінарське заняття 1. Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг).

Семінарське заняття 2. Емоційний інтелект лідера. Лідерство в стилі коучинг.

Тема 2.2. Лідерство в освітній діяльності.

Лідерство в освітній діяльності. Управління в сфері освіти на засадах лідерства. Ролі, функції та компетенції керівника-лідера у сфері освіти. Типи керівників-лідерів в освіті (адміністратор, філантроп, програмний менеджер, системний розв'язувач проблем). Функції керівника-лідера в освіті (вибудова стратегії, постановка цілей та аналіз результатів; підтримка та розвиток співробітників; стратегічне управління фінансами та людськими ресурсами). Головні компетенції лідера в освіті (інноваційність, емоційний інтелект). Лідерство в освіті на засадах коучингу.

Теорія мотивації Д. Мак-Грегора (Теорія X и теория Y). Етапи створення команди: формування, конфліктування, нормування, розвиток. Методи зміцнення команди. Фактор довіри у команді. Мистецтво переконання: управління конфліктами, варіанти поведінки у конфлікті. Переговори як інструмент вирішення конфлікту. Моніторинг ефективності команди. Стили управління командою. Організаційний успіх. П'ять «пороків» команди та шляхи їх подолання (за П. Ленсіоні).

Основні поняття теми: лідерство в освіті, типи керівників в освіті, функції керівника-лідера в освіті, управління командою.

Лекція 3. Лідерство в освітній діяльності.

Лекція 4. Основні засади створення команди в освітній організації.

Семінарське заняття 3. Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг).

Семінарське заняття 4. Конфліктологія: роль лідера в управлінні конфліктами.

2. Контроль навчальних досягнень

2.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна кількість балів в за одиницю	МОДУЛЬ 1,2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	8	8
Відвідування семінарських занять	1	8	8
Робота на семінарському занятті	10	8	80
Робота на практичному занятті	10	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	8	40
Виконання модульної роботи	25	4	100
Разом		36	236

Розрахунок коефіцієнту $100:236=0,43$

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми та завдання для самостійної роботи	Кількість	
		годин	балів
Модуль I. Етика освітньої діяльності			
1.1.	Проаналізуйте освітнє законодавство України щодо етики діяльності педагога. Зробіть висновки.	10	5
1.2.	Зазначте, які норми кодексу корпоративної культури університету (Київського університету імені Бориса Грінченка) торкаються етичної поведінки викладача. Розробіть рекомендації для викладача вищої школи (працівника Університету Грінченка) щодо здійснення етичного самовдосконалення.	10	5
1.3.	Зазначте можливі прояви академічної нечесності викладача та студентів. Підготуйтеся до дискусії на тему: «Як впроваджувати ідею академічної доброчесності серед викладачів і студентів університету?»	10	5
1.4.	Проаналізуйте зміст та структуру 2-3 етичних кодексів вітчизняних та зарубіжних університетів.	10	5
Всього		40	20
Модуль II. Лідерство в освіті			
2.1	Впорядкуйте список сучасних наукових публікацій про лідерство в освіті (українською, англійською мовами). Зробіть анотацію-відгук до однієї з статей.	5	5
2.2	Підготуйте інформацію про сучасні підходи до тлумачення феномену лідерства на основі наукових та науково-публіцистичних джерел.	15	5
2.3	Сформулюйте можливий перелік бажаних якостей викладача – організатора навчання дорослих як лідера в сфері освіти.	10	5
2.4	Напишіть есе на тему: «Я – лідер, агент освітніх змін»	10	5
Всього		40	20

Критерії оцінювання самостійної роботи		Кількість балів
1.	Своєчасність виконання роботи	1
2.	Презентація роботи (оригінальність, логіка викладу, чіткість, доказовість)	2
3.	Різноманітність використаних джерел	2

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання (для денної форми навчання)

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи.

Кількість балів	Характеристика
20 - 25	модульна контрольна робота характеризується відсутністю помилок, що засвідчує про сформовані вміння та міцні знання матеріалу, які складають зміст модуля
15 - 19	у модульній контрольній роботі наявні незначні помилки
9 - 14	у модульній контрольній роботі наявні суттєві помилки, частину з яких студент спроможний усунути у разі незначної допомоги викладача
0 - 8	у роботі наявні суттєві помилки; студент потребує постійного роз'яснення викладача, щоб усунути виявленні помилки

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестрове оцінювання здійснюється у формі заліку.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю (самоконтроль)

1. Моральні цінності педагогічної професії. Гуманістична спрямованість як головний елемент професійно-педагогічної культури викладача вищої школи.
2. Поняття освітньої діяльності, її структура. Наукові підходи щодо розуміння особливостей та структури освітньої діяльності
3. Сутність поняття «культура». Особливості професійно-педагогічної культури викладача вищої школи.
4. Академічна культура і її роль у професійно-педагогічній діяльності викладача вищої школи.
5. Кодекс корпоративної культури та його значення у розвитку професорсько-викладацького складу університету.
6. Принципи професійної етики фахівців у сфері освіти. Особливості педагогічної етики у діяльності викладача.
7. Поняття академічної доброчесності. Освітнє законодавство про академічну доброчесність.
8. Академічна доброчесність в контексті якості сучасної освіти.
9. Стратегії взаємодії у педагогічному спілкуванні. Способи комунікативного впливу: переконання і навіювання.
10. Етичні кодекси як регулятори освітньої діяльності.
11. Сутність лідерства та його складові.
12. Основні теорії лідерства.
13. Види та типи лідерства.
14. Лідер: типи, ролі, функції, якості.
15. Критерії оцінки лідерства.
16. Лідерство в освітній діяльності.
17. Ролі, функції та компетенції керівника-лідера у сфері освіти.
18. Головні компетенції лідера.
19. Лідерські якості успішних лідерів.
20. Способи розвитку лідерських якостей.
21. Підходи до розвитку лідерства в організації.
22. Лідерство в стилі коучингу.
23. Емоційний інтелект і лідерство.

24. Теорія множинного інтелекту.
25. Управління конфліктами.
26. Створення та розвиток команди.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Fx	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисциплін

3. Навчально-методична карта дисципліни «Культурологічні контексти сучасної освіти

Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., модульний контроль – 8 год.
самостійна робота – 80 год.

Модулі	Модуль I.			
Назва модуля	Етика в освітній діяльності			
К-ть балів за модуль	118 балів			
Теми лекцій	<i>Етика як регулятор освітньої діяльності</i>	<i>Етичні норми професійно-педагогічної діяльності та їхня характеристика</i>	<i>Академічна доброчесність в контексті вимог до якості освітньої діяльності</i>	<i>Етичні кодекси та їхня роль у підвищенні професіоналізму фахівців спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки</i>
К-ть балів	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми семінарських занять	<i>Етика в освітній діяльності</i>	<i>Педагогічна діяльність і етичні норми</i>	<i>Викладач і академічна доброчесність</i>	<i>Етичні кодекси та їхня роль у підвищенні професіоналізму фахівців спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки</i>
Робота на семінарських заняттях	11 балів	11 балів	11 балів	11 балів
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Модульний контроль	25 балів		25 балів	
Підсум. контр.	Залік інтегрований			
Модулі	Модуль II.			
Назва модуля	Лідерство в освіті			
К-ть балів за модуль	118 балів			
Теми лекцій	<i>Лідерство як ефективний стиль управління організацією</i>		<i>Управління в сфері освіти на засадах лідерства</i>	<i>Основні засади створення команди в освітній організації</i>
К-ть балів	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми семінарських занять	<i>Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг)</i>		<i>Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг)</i>	<i>Конфліктологія: роль лідера в управлінні конфліктами (тренінг)</i>
Робота на семінарських заняттях	11 балів	11 балів	11 балів	11 балів
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Модульний контроль	25 балів		25 балів	
Підсум. контр.	Залік інтегрований			

4. Рекомендовані джерела

Основні:

1. Бізо Л., Ібрагімова І., Кікоть О., Барань Є., Федорів Т. *Розвиток лідерства*. К.: Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с.
2. Бралатан В., Гуцаленко Л., Здирко Н. *Професійна етика*. Центр учбової літератури, 2011. 252 с.
3. Братко М.В., Козир М.В. *Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник*. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 272 с.
4. Василевська Т.Е. *Етика в публічній службі: Підручник*. К.: НАДУ. 2018. 256 с.
5. Васянович Г.П. *Педагогічна етика: Навчально- методичний посібник*. Львів: Норма, 2005. 344с.
6. Закон України про освіту (2017 р.) Режим доступу: [<https://osvita.ua/legislation/law/2231/>].
7. Кодекс академічної доброчесності Національного агенства із забезпечення якості освіти. Режим доступу: [naqa.gov.ua]
8. *Освітній менеджмент: Навчальний посібник*. За ркд. Л.Даниленко, Л.Карамушки. К.: Шкільний світ, 2003. 400 с.
9. Панченко В. *Прикладна етика*. Центр учбової літератури, 2012. 392 с.
10. Сергеева Л.М., Кондратьєва В.П., Хромей М.Я. *Лідерство: навч. посіб.* Івано-Франківськ. 2015. 296 с.
11. Сисоєва С.О. *Основи педагогічної творчості*. Підручник. К.: Міленіум, 2006. 346 с.
12. Хоружа Л.Л. *Етичний розвиток педагога: навч. посіб.* К.: Академвидав, 2012. 208 с. (Серія «Альма-матер»).
13. Хоружа Л.Л. *Педагогічна деонтологія: навч.-метод. Посібник*. К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. 96с.
14. Khoruzha L. Professional ethics of the modern teacher: realities and transformations. *Problematycznosc rozwoju czlowieka wobszarze edukacji I kultury wspolezesnej*. Torun, 2020. P.83-93.

Додаткові:

1. Братко М.В. *Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика: монографія*. Кам'янець-Подільський: «Аксиома», 2017. 424 с.
2. Васянович Г.П. *Педагогічна етика: навч. посіб.* К.: Академвидав, 2011. 256 с.
3. Вітмор Дж. *Ефективний коучинг*. К.: Вид. група КМ-БУКС, 2019. 336 с.
4. Віллінк Дж. *Стратегія і тактика лідерства: польова інструкція*. К.: Book shef, 2021. 368 с.
5. Вебб Б., Манн Дж.Д. *Приціл. Як приймати кращі рішення, коли весь світ проти тебе*. К.: Yakaboo Publishing. 284 с.
6. Гоулман Д. *Емоційний інтелект. Книжка, яка змінює уявлення про те, що означає бути розумним*. К.: Vivat", 2018.
7. Канеман Д. *Мислення швидке й повільне*. К.: Наш формат. 480 с.
8. Келлі Т., Келлі Д. *Творча впевненість. Як розкрити свій потенціал*. Київ.: Основи, 2017. 296 с.
9. Кові Стівен Р. *7 звичок надзвичайно ефективних людей*. Пер. з англ. О. Любенко. 2-е вид., стер. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 316 с.
10. Кові Шон. *7 звичок високоефективних підлітків*. Пер. з англ. Р.Паранька. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 251 с.

11. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н.В. *Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів*. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с.
12. Максвелл Дж. *21 беззаперечний закон лідерства*. КК «Клуб сімейного дозвілля». 2017. 320 с.
13. Оклі Б. *Навчатися вчитися. Як запустити свій мозок*. Пер. з англ. А. Замоцний. Київ.: Наш формат, 2018. 272 с.
14. Робінсон К. *Освіта проти таланту. Сила творчості*. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2017. 256 с.
15. Робінсон К., Ароніка Л. *Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту*. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2018. 258 с.
16. Рубін Г. *Проект щастя*. Пер. з англ. А.Саган. Львів:Видавництво Старого Лева, 2017. 368 с.
17. Харарі Ю.Н. *21 урок для 21 століття*. Пер. з англ. О. Демянчука. Київ: Форс Україна, 2018. 416 с.
18. Хоружа Л.Л. Етична компетентність педагогічного працівника у контексті компетентнісно спрямованої освіти. *Післядипломна освіта в Україні*, 2011. (2). с. 14-16

Електронні джерела:

<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf>
<https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrajiny.pdf>
<https://yur-gazeta.com/golovna/5-naykrashchih-knig-dlya-spravzhnih-lideriv.html>
<https://blog.yakaboo.ua/pro-liderstvo/>
<http://cpls.kubg.edu.ua/hromada/statti/655-vse-shcho-vy-khotily-znaty-pro-liderstvo-sluzhinnia.html>
https://stud.com.ua/21928/etika_ta_estetika/dilova_etika